

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
кандидата економічних наук Белінської Марини Григорівни
на дисертаційну роботу Садюка Андрія Валентиновича
«Лібералізація ціноутворення у потенційно конкурентних секторах
діяльності залізничних підприємств»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

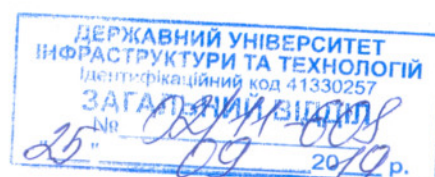
1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Падіння темпів економічного зростання, що відмічається в багатьох секторах економіки, визначає необхідність концентрації уваги не тільки на інноваційних факторах розвитку, але і на підвищенні ефективності діяльності підприємств та суб'єктів, що їх регулюють. Для підприємств залізничного транспорту України важливим у межах вказаних тенденцій буде лібералізація ціноутворення на власні послуги у потенційно конкурентних секторах. Внаслідок цього проблема здійснення лібералізації ціноутворення на перевезення з врахуванням інтересів суб'єктів ринку, учасників перевізної діяльності, зміни попиту та пропозиції на транспортні послуги, платоспроможності клієнтів, споживчих потреб, рівня розвитку економіки та можливості впроваджувати конкуренцію на нових ринках розглядається як все більш актуальна.

Теперішній стан, що склався в сфері регулювання ціноутворення на залізничних підприємствах, не дозволяє в повній мірі створити умови для їх ефективної діяльності та залучення достатніх інвестицій у галузь й впровадження інноваційних технологічних рішень. Зважаючи на вищенаведені положення, постало завдання проведення дослідження лібералізації, регулювання та змін ціноутворення на підприємствах залізничного транспорту шляхом розробки форм та методів, які б дозволяли на сучасному рівні поступово здійснювати перехід до вільного ціноутворення.

Рецензована робота шляхом дослідження в ній теоретичних та практичних підходів щодо визначення та обґрунтування потенційно конкурентних секторів діяльності залізничних підприємств, лібералізації ціноутворення у потенційно конкурентних секторах на залізниці, впровадження стимулюючих методів регулювання, розробки пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правової бази для запровадження лібералізації ціноутворення, – сприяє вирішенню важливих для науки і практики завдань.

Робота проведена у відповідності до актуальних наукових програм, планів, науково-дослідних тем, перелік яких зазначено автором в авторефераті та дисертації. Зокрема, завдання роботи узгоджуються з Національною

транспортною стратегією України до 2030 року, Стратегічним планом розвитку залізничного транспорту на період до 2020 року, тощо. Робота виконана у відповідності із завданнями науково-дослідних робіт Державного економіко-технологічного університету транспорту (номер реєстрації 0115U006858 «Методичні рекомендації щодо формування доходів від плати за користування вагонами на під'їзних коліях суб'єктів перевізного процесу в ПАТ «Укрзалізниця» та 0115U006860 «Методичні рекомендації щодо формування фінансової звітності з доходних надходжень від вантажних перевезень з розрахунками через ЄРЦ в ПАТ «Укрзалізниця»), в яких використані розробки автора з обґрунтування потенційно конкурентних секторів діяльності у галузі, сутності та змісту лібералізації ціноутворення, дослідження факторів впливу на лібералізацію ціноутворення.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та новизна

Представлені на захист наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи Садюка А.В. є належним чином науково обґрунтованими, що дістало підтвердження у детальному аналізі значного масиву наукової та практичної інформації, що стосується питань регулювання ціноутворення природних монополій на залізничному транспорті України, а також інших країн, в тому числі країн Європейського Союзу. Виходячи з цього автор досягнув основної мети дослідження – наукове обґрунтування та розробка теоретико-методичних положень і прикладних рекомендацій щодо лібералізації ціноутворення в потенційно конкурентних секторах діяльності підприємств залізничного транспорту, як важливого чинника підвищення ефективності їхнього функціонування.

Наукова обґрунтованість представлених положень дисертаційного дослідження забезпечується за допомогою застосування широкого спектру наукових методів. У своїй роботі автор використовує для вирішення поставлених задач такі методи, як: діалектичний, історично-правовий, аналізу та синтезу, системно-функціональний та системного аналізу з використанням міждисциплінарного методу дослідження, комплексний, економіко-математичного моделювання та ін. У роботі використовувалися офіційні дані ДСС України, фінансова звітність та матеріали АТ «Укрзалізниця», інші джерела.

Представлені висновки дисертаційного дослідження є науково аргументованими та деталізованими для ефективного запровадження у практичній економічній діяльності, а також у навчальний процес.

Ознайомлення зі змістом роботи Садюка А.В., авторефератом та опублікованими працями дозволяє стверджувати, що представлені на захист основні наукові положення дисертаційної роботи мають істотний рівень наукової новизни, як для управління залізничними підприємствами, так і для менеджменту транспортом загалом. Представлено суттєвий власний доробок, що базується на вдосконаленні та систематизації попередніх розробок вчених, які відповідають за змістом та кваліфікаційним рівнем вимогам щодо дисертацій на здобуття

наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Наукова новизна дисертації Садюка А.В. полягає у обґрунтуванні концептуального підходу до лібералізації ціноутворення в потенційно конкурентних секторах діяльності залізничних підприємств. Запропонований підхід базується на адвокатуванні конкуренції, розробці сценаріїв, формуванні тарифного меню. Сценарії розвитку розробляються за допомогою сценарного планування та прогнозування, стимулюючого RAB-регулювання. Також у підході попереджається необґрунтоване збільшення витрат та потужностей, враховуються стимули, що спрямовані на лібералізацію ціноутворення (с. 69-70, 123-125, 147-168, 172-183, 185-201). Підхід сприятиме позитивним змінам за всіма напрямками та складовими процесу лібералізації ціноутворення, дозволить залучати довгострокові інвестиції, знижувати інвестиційні ризики тощо.

До суттєвих результатів наукового дослідження можна віднести:

- розвиток теоретичних основ потенційно конкурентних секторів, для яких результатами видів діяльності є ринкові товари у галузі природної монополії, що розвиває теоретико-методичні положення і прикладні рекомендації щодо розвитку конкуренції в потенційно конкурентних секторах функціонування залізничних підприємств (с. 42-52);

- виявлені передумови лібералізації ціноутворення в потенційно конкурентних секторах діяльності залізничних підприємств. Серед передумов виділені інституційні (масові приватизації, перехід до ринкової економіки), економічні (стан інфраструктури та рухомого складу, часова затримка зміни тарифів, функціонування залізничного транспорту як стратегічної підгалузі), соціальні (недостатня якість перевезень та збереження соціального сегменту), правові (невідповідність директивам ЄС та іншим нормативно-правовим актам у сфері залізничного транспорту) та ін. (с. 78-80);

- удосконалення категоріального апарату, зокрема:

- удосконалено дефініцію «лібералізація ціноутворення в потенційно конкурентних секторах діяльності підприємств залізничного транспорту», як підстава збагачення теоретичного та методичного підґрунтя дослідження, що дозволила дослідити основні фактори впливу на лібералізацію ціноутворення. Під зазначеною дефініцією розуміється поступове послаблення державного регулювання ціноутворення з поступовим розширенням меж економічної свободи щодо встановлення цін на продукцію підприємств залізничного транспорту в результаті створення для них таких умов господарювання, які стимулювали б розвиток конкуренції, в тому числі й шляхом її адвокатування (с. 70);

- дістало розвитку поняття «адвокатування конкуренції у сфері діяльності підприємств залізничного транспорту», що посилює основу для формування конкурентного середовища у потенційно конкурентних секторах. Під адвокатуванням конкуренції розуміється діяльність суб'єктів конкурентної політики (антимонопольного органу та спеціального органу в сфері транспорту), яка пов'язана зі зміцненням конкурентного середовища або створенням такого середовища шляхом використання механізмів, які не відносяться до системи

примусу щодо дотримання встановлених правил та орієнтовані головним чином на обізнаність щодо переваг конкуренції, в тому числі і за рахунок впливу на інші державні органи (с. 69-70);

– обґрунтування факторів впливу на лібералізацію ціноутворення на послуги залізничних підприємств в потенційно конкурентних секторах діяльності (впливають на рівень регулювання ціноутворення, на розширення меж економічної свободи щодо цін, на створення умов для розвитку конкуренції (с. 87-98));

– розвинено теоретичні основи лібералізації ціноутворення в потенційно конкурентних секторах діяльності підприємств залізничного транспорту за рахунок дослідження та обґрунтування принципів та умов (с. 101-108, с. 109-112). Серед принципів виділено такі: стимулювання ефективності, необхідності, прозорості, публічності, обґрунтованості витрат, відповідальності, системності та ін. Умовами визначені такі: збільшення інвестицій, впровадження інновацій, застосування конкурсних процедур, активна конкуренція;

– обґрунтовано концептуальні засади лібералізації ціноутворення в потенційно конкурентних секторах діяльності підприємств залізничного транспорту. Засади представлено у вигляді концептуальної мапи, яка складається із трьох областей (область нових підходів, методів і механізмів лібералізації, область засобів захисту нових та існуючих учасників процесу лібералізації, область змін функцій, підходів, інструментів регулятора) (с. 127-136);

– удосконалено організаційно-економічний підхід до поступового послаблення державного регулювання та розширення меж економічної свободи підприємств залізничного транспорту. Підхід базується на комплексному застосуванні змін у законодавстві (стосується витрат при регулюванні цін та тарифів; вибору можливих структур (видів) тарифів на послуги залізничного транспорту; визначенні структури доходів, які залежать від регуляторної бази активів), а також на використанні інструментів конкурентної політики та адвокатуванні конкуренції (с. 148-168);

– удосконалено методичний підхід до оцінки варіантів лібералізації ціноутворення в потенційно конкурентних секторах діяльності підприємств залізничного транспорту. Зазначений підхід ґрунтується на визначенні потреби в основних засобах, оцінюванні допустимої межі зростання тарифів, розрахунках вихідних параметрів сценаріїв (рівня витрат, необхідної валової виручки, величини зміни рівня тарифів) на довгостроковий період, виборі розроблених сценаріїв на підставі порівняння сценарних величин зміни рівня тарифів з допустимою межею їх зростання, виборі задовільних сценаріїв на підставі порівняння величини зміни рівня тарифів з прогнозованим рівнем тарифів (с. 172-183, 185-201).

Обґрунтування положень наукової новизни результатів дослідження, публікації автора, практичне впровадження результатів, які представлені у дисертаційному дослідженні, підтверджують відповідність висновків та наукових рекомендацій дисертації Садюка А.В. вимогам Міністерства освіти і науки України щодо новизни та достовірності результатів дослідження.

Вищезазначене дозволяє надати позитивну оцінку щодо вагомості винесених на захист елементів наукової новизни дисертації Садюка А.В., їх змістовності з погляду їх подальшого використання для розвитку такої галузі економічної науки, як економіка та управління підприємствами, а також достатності практичної перевірки для забезпечення вирішення поставлених у дослідженні ключових завдань.

3. Теоретична та практична значущість наукових результатів.

Рецензоване дослідження має як теоретичне, так і практичне значення. Дисертація розширює наукові здобутки з теоретико-методичного обґрунтування засад ціноутворення та розробки положень з лібералізації ціноутворення в потенційно конкурентних секторах діяльності підприємств залізничного транспорту, сприяє формуванню теоретичного підґрунтя щодо ефективного функціонування та розвитку підприємств залізничного транспорту, закладає основи до удосконалення механізму економічного розвитку транспортної галузі та її суб'єктів господарювання.

В практичному аспекті дисертація становить важливе підґрунтя для розвитку економічної діяльності підприємств. Результати досліджень вже використані у практичній діяльності: АТ «Українська залізниця» (довідка № ЦУФ–06/143 від 14.03.2018 р.), Центру комплексних досліджень з питань антимонопольної політики Антимонопольного комітету України (довідка № 50-30-1/18 від 23.02.2018 р.), Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України (довідка № 57/02 – 26.06.2018 р.). Результати дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Державного університету інфраструктури та технологій (довідка від 21.03.2019 р., № 01/11-293).

4. Зауваження до тексту дисертації

Потрібно зазначити, що поряд із науковими здобутками щодо обґрунтування пропозиції та надання рекомендацій, які забезпечують вирішення науково-прикладного завдання – удосконалення науково-методичних основ лібералізації ціноутворення в потенційно конкурентних секторах діяльності залізничних підприємств як важливого кроку підвищення ефективності їхнього функціонування на сучасному етапі розвитку залізничного транспорту, вважаю за доцільне звернути увагу на певні дискусійні аспекти дисертаційного дослідження та недоліки, які можуть бути предметом обговорення на захисті та потребують додаткової аргументації автора.

4.1. У п. 1.3 роботи автором достатньо детально аналізується еволюція наукової думки та проведених досліджень з ціноутворення на залізничному транспорті, включаючи ціноутворення на залізницях Австро-Угорщини та Росії. Таке дослідження може претендувати на окрему працю, тому можливо потрібно було б обмежити обсяг досліджуваного матеріалу меншим періодом та територіальним охопленням.

4.2. У п. 2.2 дисертаційної роботи варто було б обмежитись обґрунтуванням принципів та умов лібералізації ціноутворення у потенційно конкурентних секторах діяльності без обґрунтування зміни величини прибутку та впливу і добробут споживачів (с. 106-107, 110-111).

4.3. У п. 3.3 дисертації автором вказано, що впровадження стимулюючої регулювання ціноутворення можливе разом із застосуванням механізм відкладених податкових платежів (*TIF*) (с. 177), при цьому дається посилання на власну роботу автора. Доцільним було б в даному пункті навести короткий характеристику сутності цього механізму в основному тексті або у додатках оскільки це б розширило повноту розуміння запропонованих автором методичних рішень.

4.4. У п. 3.4 роботи (с. 197-203) автором вказується, що разом зі сценарним плануванням здійснюється прогнозування певних фінансово-економічних показників залізничного підприємства. При цьому на с. 200 вказано, що порівняння результатів зміни рівня тарифів здійснюється шляхом порівняння динаміки розрахованого ряду зміни та прогнозованого ряду з межами, що відповідають песимістичному та оптимістичному варіантам його реалізації, тому слід було б і у тексті, і на рисунку вказати про застосування інтервального прогнозу та вказати про рівень значимості у тексті.

4.5. У п. 3.4 роботи на с. 193 вказано, що при розрахунках використовується метод лінійної амортизації для існуючих основних засобів, що підлягають списанню. Можливо було б вказати, що у запропонованому методичному підході при розрахунках можуть також застосовуватися інші методи амортизації основних засобів, вказавши умови для їх можливого застосування.

Загалом вважаю, що наведені вище зауваження не знижують наукової цінності та практичного значення авторських розробок і, відповідно, не знижують загальної позитивної оцінки винесених на захист елементів наукової новизни.

5. Оцінка ідентичності змісту автореферату та основних положень дисертації

На основі вивчення змісту, структури та обсягу дисертації, автореферату та наукових публікацій Садюка А.В., можна констатувати, що:

1) дисертаційна робота на тему «Лібералізація ціноутворення у потенційно конкурентних секторах діяльності залізничних підприємств» та автореферат написані у відповідності до вимог МОН України, які передбачено для наукових розробок за зазначеним напрямом досліджень і кваліфікаційним рівнем;

2) текст дисертації та автореферату подано науковим стилем у відповідності до розробленої структурно-логічної схеми дослідження та доповнено відповідними ілюстративними та інформаційними матеріалами;

3) автореферат дисертації Садюка А.В. відображає сутність і зміст науково-практичних положень, що обґрунтовані автором у дисертації;

4) наукові положення, методичні розробки, висновки та рекомендації автореферату, більш детально розкриваються у тексті самої роботи.

6. Відповідність дисертації обраній спеціальності та профілю спеціалізованої вченої ради

Дисертаційна робота Садюка А.В. на тему: «Лібералізація ціноутворення у потенційно конкурентних секторах діяльності залізничних підприємств» за структурою, змістом, науковою новизною та практичною значущістю відповідає профілю спеціалізованої вченої ради К 26.820.05 при Державному університеті інфраструктури та технологій та спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

7. Повнота викладених основних результатів дисертації в опублікованих автором роботах

Аналіз основного змісту дисертації та опублікованих праць Садюка А.В. підтверджують, що наукові положення, висновки та рекомендації, які сформульовані у роботі, повною мірою відображені у публікаціях автора. Зокрема, за результатами дослідження опубліковано 27 наукових праць загальним обсягом 17,75 ум. д. а., з них 16 статей – у наукових фахових виданнях, 7 статей – входять у міжнародні наукометричні бази, 11 публікацій – в матеріалах міжнародних наукових конференцій.

Оприлюднення основних результатів дисертації відповідає чинним вимогам МОН України до публікації результатів досліджень.

8. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Садюка А. В. за своїм змістом, науковою новизною, способом викладення матеріалу, висновками та пропозиціями є завершеним і самостійно виконаним науковим дослідженням. Отримані дисертантом результати щодо вирішення завдань та досягнення поставленої мети, яка полягає в удосконаленні науково-методичних основ лібералізації ціноутворення в потенційно конкурентних секторах діяльності підприємств залізничного транспорту як важливого кроку підвищення ефективності функціонування та розвитку конкуренції на підприємствах залізничного транспорту є науково обґрунтованими.

Робота викладена грамотним науковим стилем подання матеріалу; використана спеціальна наукова термінологія, економіко-математичні методи дослідження.

За структурою та оформленням робота відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями, що внесені Постановою КМУ № 656 від 19.08.2015 р.), які висуваються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Теоретичні положення, методичні підходи та наукові розробки дисертаційного дослідження деталізовано та доведено до рівня практичного використання, що підтверджено відповідними довідками про впровадження результатів дослідження.

Таким чином, тема роботи Садюка А. В. «Лібералізація ціноутворення у потенційно конкурентних секторах діяльності залізничних підприємств», сформульовані автором предмет і об'єкт дослідження, а також поставлені та вирішені теоретичні та прикладні задачі, винесені на захист положення наукової новизни, обсяг друкованих праць та їхня кількість відповідають вимогам МОН України до дисертацій, представлених на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертація Садюка Андрія Валентиновича є цілісним науковим дослідженням, що характеризується актуальністю та науковою новизною, а також має теоретичне та практичне значення для удосконалення науково-теоретичних основ лібералізації ціноутворення в потенційно конкурентних секторах діяльності підприємств залізничного транспорту. Дисертація відповідає сучасній методології суспільних наук: містить теоретичні узагальнення, аналітичні та методичні розробки, висновки і практичні рекомендації, що мають важливе значення для теорії та практики управління економічною діяльністю підприємств.

Дисертація відзначається достатнім рівнем наукової новизни та практичної значимості. Опубліковані автором праці та автореферат відображають основні положення дисертації.

Дисертаційна робота Садюка А.В. на тему «Лібералізація ціноутворення у потенційно конкурентних секторах діяльності залізничних підприємств» відповідає чинним вимогам МОН України до сутності і змісту кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.04 – «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)»

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
начальник відділу фінансової звітності, дохідних
надходжень з пасажирських та вантажних перевезень
Департаменту бухгалтерського, податкового обліку,
звітності та методології АТ «Укрзалізниця»
«23» вересня 2019 р.

М.Г. Белінська

Підпис М.Г. Белінської засвідчую:

Начальник відділу фінансової звітності, дохідних надходжень з пасажирських та вантажних перевезень
С.М. Пала